

IRODALMI SZEMLE.

a) Hazai irodalom.

Dr. Szelényi Ödön: A filozofia alapfogalmai. Budapest, 1907. Stampfel-féle könyvkiadóhivatal. A Tudományos Zsebkönyvtár 195. füzete. 80 lap, ára 60 fillér.

A Stampfel-féle Tudományos Zsebkönyvtár, mely a különféle tudományok számára rövid compendiumokat szokott kiadni, a bölcséleti tudományokat sem hanyagolja el. Somló B. Ethikája, Serédi L. Filozofia története, Schmidt M. Lélektana és Logikája, Bartha Aesthetikája s Weszely Ö. Paedagogiája mind abban a vállalatban jelentek meg, a mely most a *Szelényi Ödön* munkáját, a filozofia alapfogalmait kiadta.

Ez a kis füzet, mely első sorban segédkönyvnek készült a filozofiai tanításhoz, másodsorban pedig a művelt közönségnek van szánva, be akar vezetni a filozofiai gondolkozásba, meg akar ismertetni a filozofia legfőbb problémáival, hogy egyrészt kedvet gerjesszen az egyes filozofiai szakok behatóbb tanulmányozására, másrészt némi tájékozást nyújtson korunk uralkodó eszméi és törekvései között, főleg ideális irányban, a mi korunk erős anyagi, pozitív, sőt cynismusra hajló gondolkozásmódjánál fogva napjainkban felette szükséges.

E célból szerző először a filozofia fogalmát és feladatát jelöli ki, azután a filozofia felosztását ismerteti, majd a filozofiai álláspontokat és alapproblémákat sorolja föl, tovább az egyes filozofiai disciplinákat mutatja be 11 szakaszban s végül egy kis összefoglalással fejezi be rövid filozofiai bevezetőtanát.

A filozofia „minden időben egyetemes tudomány, azaz mindent átkaroló tudás akart lenni; nem a részletekben elmerülő, nem egyes tényekkel pepecselő szaktudomány, hanem

a legmagasabb, legáltalánosabb fogalmakkal dolgozó, azokat összefűző disciplina". Feladata tehát az, hogy „oly általános világ- és életnézetet állapítson meg, mely eszünk követeléseit és kedélyünk szükségleteit egyaránt kielégíti". Az egymással szemben álló filozófiai álláspontok: az idealizmus és a realizmus. Az idealizmus a világlényegét eszmeinek tartja s a szellemet tekinti a dolgok lényegének; a realizmus ellenben a való világ alatt az anyagot érti s a tapasztalaton felül eső területet hozzáférhetetlennek tartja. Az idealizmussal szorosán érintkezik a racionalizmus és a spiritualizmus; a realizmussal a sensualizmus, empirizmus és materializmus. A skepticizmus a megismerés lehetőségét kétségbe vonja, a pozitivizmus csak az érzéki világ megismerhetőségét vitatja. S mire vezethető vissza a filozófiai irányok e különbözősége? Arra, a mit Böhm Károly ekként fejt meg: A filozófiai gondolkodás két nagy irányban halad. Egyike a meglevő valóságot elemzi és értelmezi, másika ugyanennek értékét állapítja meg, egy tökéletesebb való mértékét alkalmazza rá. Világképünk teljességéhez mind a két felfogás (az ontologiai és axiologiai) szükséges, mert a megismerés tényleg két részre szakad: a való és a kellő ismeretére. Az ontologiai világkép folyton teljesebb és nemesebb lesz, mert mindinkább valósággá válik, a mit az intelligencia évezredek óta óhajtván sejtett a vallás, az erkölcs és a művészet terén. De a mig e két kép határai teljesen össze nem folynak, addig külön áll az emberre nézve az ontologia és az axiologia.

Az egész filozófiát 11 disciplinára osztja Szelényi. 1. *Metafizika*, mely az egyes szaktudományok kész eredményeire támaszkodva, azokból megalkotja a tudományos világnézetet. 2. *Természetfilozofia*, mely a természetismeret eredményeinek elvszerű összefoglalása. 3. *Ismeretelmélet*, mely a megismerés folyamatát elemzi és bírálja. 4. *Lélektan*, mely a lelki élet tüneteit ismerteti és magyarázza. 5. *Logika*: a helyes gondolkodás feltételeiről szóló tudomány. 6. *Ethika*: az erkölcsi értékelésről és elvekről szóló tudomány. 7. *Sociologia*: a társadalmi élet elmélete és kritikája. 8. *Jogbölcselet*: a jog bölcselete. 9. *Történetfilozofia*: a történettudomány anyagi és formális elveinek a tana. 10. *Széptan*: a művészi szép elmélete. 11. *Vallásbölcselet*: a vallásnak filozófiai szellemben való tárgyalása.

Szerző az egyes filozófiai disciplinák körében a főbb filozófiai problémákat ismerteti. Például az ethika körében tárgyalja az erkölcsi megítélés alapját és tárgyát, az erkölcsiség eredetét, az erkölcsiség, célját, az erkölcsi eszményt és az

akarat szabadságát. A tárgyalást mindenik disciplina körében ideális irányban végzi. E szerint a metafizika terén a materializmussal szemben a spiritualizmust, az ismeretelmélet mezején a skeptícizmussal szemben a kriticizmust, az ethika és sociologia terén az egoizmussal szemben az altruizmust fogadja és hirdeti. Szerzőnek ez a nemes ideálmusa nagy elismerést érdemel napjainkban, mikor bizonyos körökben csaknem virtust csinálnak az anyagiság kultuszából. Azt is előnyére írjuk e füzetnek, hogy elég világosan és szabatosan distingvál és definiál, s ez által tiszta fényű szövétneket gyűjt a bölcsélet szövevényes kérdéseiben. Dicséretére említjük föl a szerzőnek, hogy az egyes filozófiai disciplinák ismertetésénél nagy gondot fordít a megfelelő magyar irodalomra, miáltal könyve valóban tájékoztató a filozófiai alapfogalmak mezején. Művelt közönségünk, theologiai és tanári pályára készülő ifjúságunk haszonnal forgathatja e kis összefoglaló munkát.

A füzet kiállítása csinos, ára jutányos.

—8 —8.

Paulik János, Melanchthon beszéde Luther koporsója felett. Nagybánya (Nánásy J.) 1907. 15 lap. Ára 30 fillér. Latin eredetiből fordítva

Jól tette az érdemes fordító, hogy a Luthert szidalmazó ebben a pópás korszakban reformátortársának koporsója felett mondott gyászbeszédét, mint Luther leghivebb élet- és jellemrajzát Melanchthon műveinek Brettschneider-féle kiadása szövegéből magyar nyelvünkre fordította. Jól végzett fordításának méltó kezessége, hogy azt *Pröhle V.* és *Moravszky F.* ismert nevű nyiregyházai tanárok és nyelvtudósok „átnézték és az eredeti szöveggel összehasonlították“. Méltó társa e hű és magyaros fordítás az ágostai hitvallásnak, mely a szerző avatott tollából a Luthertársaság kiadványai között megjelent. E beszéd még sohasem volt magyarra lefordítva. Mi egy német fordítással hasonlítottuk össze.

Ezt a beszédet „a németek praeceptora“ 1546 február 22-én a wittenbergi vártemplomban Bugenhagen wittenbergi lelkésznek és ismert egyházszervező reformátornak németnyelvű prédikációja után mondotta el latinul. Felette érdekes és tanulságos a gyászbeszéd gondolatmenete.

Azzal kezdi „fájdalom és könnyek között“ beszédét, hogy „nem úgy pogány módra, csupán az elhunyt magasztalására hivatkozva, hanem inkább, hogy a végtisztességtevő gyülekezet figyelmét a gondviselés csodás voltára és az anyaszentegyházat környező veszedelmekre s arra irá-